

A TÖMEGES KIKÉPZÉS HIÁNYOSSÁGAI, AZ EGYÉNI KIKÉPZÉS ELŐNYEI ÉS A SZEMLÉLTETŐ OKTATÁS

A kiképzés terén a követelmények állandóan fokozódnak és ezzel arányosan mind nagyobb eredmények elérésére kell törekednünk. Ez pedig csak úgy képzeihető el, ha kiképzésünk eddig alkalmazott módszereit és az ezzel kapcsolatos kérdéseket felülvizsgáljuk, rámutatunk a hibákra és keressük a fejlődés, a minőségi fokozás útjait. A megálapított hibák közül a legszembeötlőbb a *tömeges kiképzés*. Más szóval a kiképzés olyirányú vezetése, mely

nem számol az egyéni adottságokkal,
nem ismeri fel az alapvető pedagógiai szabályokat,
tagadja az ismeret átadás fokozatosságának törvényszerűségét és
megelégszik a fél eredménnyel.

A tömeges kiképzés elvén felépített helytelen irányítást szinte percek alatt megállapítja a gyakorlótéren az élesen látó katonaszem.

Pár kiragadott példa ennek a hibának a megvilágítására:

1. példa: az oktató fegyvertanból a puska szétszedését-összerakását ismerteti. Körülötte tolong az egész újoncszakasz. Az újoncok egy része az oktató mozdulatait nem látja, sőt akad olyan is, aki „előnyös fedezésben” alszik. Az oktató előadása jó, uralja az anyagot, szemléltetően magyaráz, sőt a kiképzési óra végén néhány újonctól vissza is kérdezi az anyagot. Az eredményt meg nem felelőnek és a módszert helytelennek kell minősítenünk, mert a hibák tömkelege fordult elő.

Helyes kiképzési módszer az alábbi:

a) az oktató csak egy rajjal foglalkozik, s csoportváltás után az oktató ugyanazt az anyagot a következő rajjal veszi át,

b) az oktató előtt egy asztal van, s minden újonc kezében puska. Az oktató minden mozdulatát utánozzák, vagyis végrehajtják az újoncok, kiket úgy csoportosít az oktató, hogy mozdulatát minden újonc lássa. Az oktató lassan hajlja végre a fogásokat, s közben állandóan szemmel tartja *minden egyes újoncát* és az esetleges hibás fogásokat azonnal kijavítja.

c) szemléltetéssel egybekapcsolt oktatás befejezése után az oktató egymás után egyenként végrehajtja az újoncokkal a puska szétszedését és összerakását, majd minden újoncnál a végrehajtás fokát osztályozza és előjegyzi. (Az osztályozást be kell írni a szakasz névjegyzékbe.)

2. példa: Az oktató a szökelessel egybekötött tüzeőállítás változtatást oktatja a rajnak, kijelöli a raj kiterjedésének határait, s miután pár szóval helyesen ismertette a szabályos végrehajtást, a rajt tüzelőállásba rendeli. Majd vezényszóval elrendeji a szökelest. A raj pk. figyelő újoncát, a hozzá közelebb lévők hibáit kijavítja, a távolabb lévöket — miután hanggal nem

éri el őket az erős szél miatt — szabadjára engedi. Az újoncok közben elérték az új tüzelőállást. A raj pk. nincs megelégedve a végrehajtással, azt ismételteti, de egy szóval sem említi, hogy ki részéről, mi volt a hiba. Közben a foglalkozási óra letelt, a szakasz pk. nyugodt lelkiismerettel átvettnek minősíti a tárgykört.

Helyes kiképzési módszer az alábbi:

a) raj. pk. a félkörben maga köré gyűjtött újoncokkal ismerteti pár szóval a foglalkozási óra anyagát és egy mondatból álló feltevést ad. Felhívja figyelmüket, vessék jól emlékezetükbe az általa bemutatott helyes végrehajtást, kövessék őt és majd a gyakorlásnál aszerint járjanak el,

b) a raj pk. a bemutatás után a legügyesebb újoncot kiküldi az elg. jelzésére a csonka fához és utasítja, hogy ha valamelyik újonc tartósan és jó célt mutat, azt célozza meg és egy lövéssel jelezze (a jelző újoncot úgy oktassa ki, hogy az a többi újonc is hallja),

c) a raj pk. a kiképzést egy ügyes újonccal kezdi meg, azt a megindulási helyzetbe rendeli, újoncait maga köré állítja, hogy lássák a helyes végrehajtást és tanuljanak belőle,

d) a raj pk. rajával végigkíséri a gyakorló újoncokat egészen az új tüzelőállásig, s közben szükség szerint kifogásol, dicsér és magyaráz, esetleg megmutatja a helyes végrehajtást. A raj pk. a rajjal legalább 20—25 m-re oldalról kíséri a gyakorlót, hogy ne zavarja a jelző munkáját.

e) a végrehajtás osztályozása a szakasznévjegyzékbe kerül.

Megjegyzés a példához:

A többi újonc hasonló módon egyenként egymás után hajtja végre a gyakorlatot. A leggyengébbeket hagyjuk utoljára, hogy tanuljanak.

3. példa: szinte általános a tömeges kiképzés a Szög. Szab. oktatójánál. Például az oktató a tanteremben előadást tart az ör kötelemeiről. Az előadás száraz, nem köti le az újoncok figyelmét, ennek következtében az eredmény a nullával egyenlő. Nem egy oktató könyv nélkül betanítatja a kötelemeiket, az újoncok egy része megtanulja, de a gyakorlatban nem tudja alkalmazni.

Helyes kiképzési módszer az alábbi:

a) az oktató kis példákat dolgoz ki már napokkal korábban az egyes kötelemek gyakorlatias bemutatására és ehhez a laktanyában megfelelő helyeket szemrevételez,

b) az újoncok egyik felét felállítja különböző helyeken: az egyik a löszerraktárnál áll, a másik a gépkocsiszínnél és így tovább. Az oktató a fennmaradó újoncokkal egyszerű helyzeteket rögtönöz, melyek alkalmasak a helyes magatartás szemléltetésére. Ehhez ki kell jelölni örparancsnokot, vizsgáló előjárót, egy polgári egyént, stb. Most az oktató sorra veszi az egyes általa pontosan kidolgozott helyzeteket és a nem szereplő újoncokkal egyik őről a másikhoz megy. Így például az egyik újoncot kijelöli örparancsnoknak, saját maga pedig a vizsgáló előjáró szerepét játssza. Ezek ketten, anélkül, hogy az előírt távolságra az őről megállnának, azt igyekeznek megközelíteni, ezt követően a vizsgáló előjáró közvetlenül kérdéseket intéz az őröz.

Az oktató helyes végrehajtás esetén megdicséri az újoncot. Hiba esetén bemutatja a helyes végrehajtást.

c) Az előző pontban leírt módon minden egyes újonccal az előírt tárgykört pontosan át kell vennie az oktátónak és az eredményt beírja a szakasznévjegyzékbe.

A felsorolt példák a tömeges kiképzés hiányosságait, konkrét esetekre vonatkoztatva, ismertetik.

A hiányosságokat és azok különböző jellegű következményeit általában az alábbiakban foglalhatjuk össze.

A tömeges kiképzés eredményeként

a) *a gyakorlati és elméleti ismeretek átadása felületes lesz*, mert az oktató nem tudja megállapítani, hogy a tárgykört kik milyen mértékben sajátították el. Az oktató pár feltett kérdésre adott válasz vagy többek egyidőben végrehajtott munkája alapján nem képes tárgyilagos választ adni az átvett anyag osztályozására. Ez kiképzési vonatkozásban mérhetetlen hátránnyal jár, mert így az egység jelentett vagy rögzített kiképzési értéke nem felel meg a valóságnak,

b) *a kiképzés színvonala alacsony lesz*. Az oktató a tömeges kiképzés eredményeként nem ismeri meg egyenként újoncait, az ügyesek és értelmesek ugyanazt a kiképzési munkát végzik, mint az ügyetlenek és nehéz fel fogásúak. Különválasztásukra az oktató nem is gondol. Ezek eredményeként sok egység átáértéke igen alacsony marad.

c) *az oktatók felületessé válnak*. A fáradtságos, nagy figyelmet igénylő egyéni munka helyett alkalmazott tömeges kiképzés az oktató számára a legkényelmesebb megoldás. Idővel az oktató ítélőképessége eltompul, szeme hozzászokik a tömegek munkájához, nem látja meg az ezernyi apró hibát. Nem tanulja meg a kiképzési idővel való gazdálkodást, mert úgy látja, hogy az előírt időtartam sokkal hosszabb, mint amennyire szüksége van. Ily esetben az oktatók a fennmaradó idő kitöltésére előszeretettel állítanak be oly foglalkozást, mely a „Foglalkozási jegy”-en nem szerepel,

d) *hiányzik a helyes egyéni elbírálása az újoncnak*, mert a szakasznévjegyzékek üresek vagy ötletszerű bejegyzéseket tartalmaznak. Ez a hiányosság oly esetekben, midőn különböző beosztási helyekre megfelelő rátermettségű honvédeket kell kijelölni, súlyosan érinteti a hatását.

Kiképzési intézkedéseink, különböző rendeletek, parancsok és segédletek szigorúan tiltják a tömeges kiképzést és az egyéni kiképzés alkalmazását írják elő. A tömeges kiképzés fentiekben vázolt hiányosságai- ból kitűnik ennek a helytelen módszernek minden hátránya, elavultsága és eredménytelensége.

Vizsgáljuk meg az egyéni kiképzés előnyeit. Azt a módszert, mely az eredményre törekvő kiképzés sikerét minden esetben biztosítja.

Az egyéni kiképzés, mint elnevezése is mutatja, az egyénre alapozza módszerének felépítését. Kiindul abból az alapvető pedagógiai igazságból, hogy az újonc adottságai, vele született képességei és hajlamai egyéni- ként különbözők.

Ily vonatkozásban a típusok számtalan változatát lehetne felsorolni. Így például a

szellemi fogékonyság,
szorgalom,
kitartás,
önbizalom,

akaraterő,
testi rugalmasság,
edzettség és
szívósság,

egyéni ként más és más. Ezeket fel kell ismerni és az egyéni adottsághoz kell szabni a kiképzést. Ebben rejlik az egyéni kiképzés nagy értéke.

Az egyéni kiképzés előnyei.

a) Az oktató minden egyes újoncával egyéneként külön-külön foglalkozik. A gyengével többet és az ügyesebbel kevesebbet. Felismeri a hiányosságokat és azokat azonnal megszünteti. Az oktató — ki a kiképzés első heteiben az újonc katonai eszményképe — példaadásával, valamint a helyesen alkalmazott dicséretekkel vagy kifogásokkal felrázza az újoncot a polgári életből magával hozott merevségéből és tartózkodásából és kialakítja az öntudatos, ismeretekre szomjazó újonc típusát. Ez tömeges kiképzéssel sohasem lehet elérni.

b) Míg a tömeges kiképzésnél az újonc elvész az egyenruhák forgatagában, s előljárói hetek múltán még a nevét sem ismerik, addig az egyéni kiképzésnél az újonc akaratanul is felismeri személyének jelentőségét, mert külön foglalkoznak vele. Értelem kinyílik és az újonc kiképzési időszak legfontosabb eredményeként önbizalmat kap. Ez érthető is, mert érzi, hogy oktatója ismeri őt, számontartja képességeit és javítja hibáit.

c) Az egyéni kiképzés — lényegénél fogva — fokéletesen feltárja az újonc képességeit. A kiképzés terén a fogyatékoságok vagy a rejtett képességek előbb vagy utóbb felszínre kerülnek. A sok apró megfigyelést következetesen be kell vezetni a szakasznévjegyzékbe. Így azután a szakaszparancsnok pontosan számon tudja tartani, ki mit ér, miben erős, miben gyenge.

A lelkiismeretesen és pontosan vezetett szakasznévjegyzék — amiről tömeges kiképzésnél még beszélni sem lehet — felmérhetően előnnyel jár. Ez az alapja a további céltudatos szakaszparancsnoki munkának. Mert a szakaszparancsnok ha átlapozza a szakasznévjegyzék feljegyzéseit, tisztán látja, hogy például az előkészítő lökötés során 4 olyan újonc is akadt, akik feltűnő haladást mutatnak. Ezeket feljegyzi és a kiképzésnél külön veszi őket. Ők lesznek már a 3. vagy 4. hónapban a segédoktatói. Ugyancsak a szakasznévjegyzék ad útmutatást a gyenge lövők, a harc kiképzésben vagy a szolgálati szabályzatban elmaradtak számontartása, majd azok kiképzésben való lemaradásának megszüntetésére.

Az eddig felsoroltak összegezéseként megállapíthatjuk, hogy az egyéni kiképzés nemcsak a kiképzés eredményességét fokozza, hanem a honvédség nevelő munkáját is elősegíti.

Az egyéni kiképzés különösen eredményes lesz, ha azt szemléltető oktatás keretében alkalmazzuk. Általánosan ismert jelenség, hogy oktatásnál a kizárólag szóbeli magyarázatot a legtöbb honvéd nem tudja rögzíteni emlékezetében. A szavak elrepülnek és azok értelme rövidebb-hosszabb idő múlva feledésbe megy. Viszont a magyarázattal kísért szemléltetést (bemutatást) az újonc szemével érzékeli és az így nyert képet maradandóan megőrzi.

Nincs a kiképzésnek egyetlen ága sem, ahol ne nyílna alkalom a szemléltetésre.

A szemléltetést
fogások,
mozdulatok,

cselekmények,
eszközök és
tárgyak

alkalmazásával végezzük.

A szemléltető oktatásnak tartalmát és értékét az oktató felkészültsége ad. Csak az az oktató tud nagy eredményeket felmutatni, aki kiválóan képzett, járjas a kiképzés feltételeinek alkalmazásában (helyzetek rögzíté-

se, érdeklődés felkeltése stb.), kiváló lövő, fogásai és mozdulatai tökéletesek. A jó oktató példája és eredményei legyenek meggyőzőek és követésre érdemesek. Törekednie kell, hogy az általa oktatott tárgykört (kiképzési ágrat) megszerettesse.

Az alábbiakban néhány példával világítjuk meg a szemléltető oktatás lényegét.

1. *Bemutató lövészettel*, mely a szemléltetés legmagasabb fokát jelenti, az ismeretek és fogalmak tömegét (szórás, pásztázás, stb.), tudjuk az újoncokkal megértetni. Csak akkor eredményes, ha tökéletesen megszervezzük és kiváló lövőket szerepeltetünk.

2. A működési zavarok okának és elhárítási módjának ismerete döntő fontosságú az állandó harcokésztség szempontjából. A gyakorlott oktató ezt úgy ismerteti, hogy a kéznél lévő törött alkatrészek, sérült vagy gyártási hibás föltények felhasználásával *az akadályt mesterségesen előállítja* (belehelyezi a fegyverbe a hibás alkatrészt) és így mutatja be az akadály okát és elhárítását.

3. Az akna telepítéséhez minden honvédek értenie kell. Az oktató akkor jár el helyesen, ha a szerelést és a telepítést *jából készült* aknautánzzal, a terepen bemutatja újoncainak, majd az elrendelt gyakorlásnál egyenként győződik meg a helyes végrehajtásról.

4. A tereptani oktatások zömét a terepen kell tartani, mert itt minden tereprészt és tereptárgyat *a valóságban tudunk bemutatni*. Csak rá kell tekintetünk a terepre, az minden oktatásnál beszédesebben szemléltet. A terepen végrehajtott tereptani foglalkozás a szemléltető oktatás legkételesebb módja.

5. A harcászati előmozgási módjának oktatásánál, a kiképzésben jártas *oktató maga bemutatja*

nyit terepszakaszon a szökést,
figyeléstől mentes terepen az élénk mozgást, és
erős tűz alatt tartott területen a kúszást.

Közben a raj a parancsnok közelében mozog és figyeli annak tevékenységét.

b) A mozgó célra való lövés oktatásánál a szemléltetés kétféle módját alkalmazzuk. Először az ily tárgyú „falitábla” segítségével az előretartás fogalmát és a célzás módját magyarázzuk meg, majd a terepen jelző alkalmazásával a helyes végrehajtást begyakoroltatjuk.

Minden oktatásnál tartsa be az oktató az itt közölt sorrendet:

a) a foglalkozás kezdetén közölje a foglalkozás tárgyát és célját,

b) röviden magyarázza meg a vonatkozó szabályzat (segédlet) pontjait,

c) magyarázza meg és *mutassa be a fogást* vagy a tevékenységet, először összefüggően, majd mozzanatonként,

d) egymásután ismételi át az újoncokkal *egyenként* az általa bemutatott kiképzési anyagot. Itt ellenőrizze a helyes végrehajtást és javítsa ki a hibákat.

e) ha az újoncok a bemutatott tárgykört helyesen hajtják végre, akkor áttér a súlykolásra.

Az ismertetett elveket és példákat hasznosítsák a kiképzők és érezzék át ezek pedagógiai jelentőségét, s akkor jelentős mértékben hozzá fognak járulni honvédségünk ütőképességének fokozásához.